

PYRAMÍDA

pie

139

pla

encyklopedický časopis moderného

CENA
15 KCS

človeka

pirane

(z jazyka juhoamerických Indiánov Tupí Guaraní; pira = ryba, raňa = zub) — Juhoamerické sladkovodné ryby (asi 4 druhy) z rodu *Serrasalmus* čeľade piraňovitých (Serrasalminidae).

Vyskytujú sa v riekach vlievajúcich sa do Atlantického oceánu od povodia Orinoka až po povodie Amazonu a São Francisco, ako aj v povodí riek Paraná a Paraguaj.

Pirane majú veľmi silné čeľuste, so súvislým radom neobyčajne ostrých, navzájom do seba zapadajúcich trojuholníkovitých zubov. Živia sa rybami, príležitostne zaútočia aj na vtáky, cicavce, ba aj na človeka. Žijú vo veľkých krdľoch a na korisť útočia hromadne.

O údajnej krvilačnosti piráň, ktoré napadli človeka a za niekoľko sekúnd ho ohrýzli do kosti, sa napísalo už veľa historiek. Väčšina z nich je však vymyslená, alebo prinajmenšom zveličená. Indiáni, prevažne deti, sa celkom bežne kúpu aj v riekach hojne osídlených piraňami. Známy americký antropológ H. Schultz, ktorý skúmal život Indiánov v mnohých končinách Brazílie, za vyše dvadsať rokov svojho cestovania zaznamenal iba sedem ľudí napadnutých piraňami. Zranenia boli len ľahké. Pirane však dokážu asi za minútu ohlodať napríklad 50 kilogramovú kapybaru (najväčší známy hlodavec, pripomínajúci prasa) tak, že z nej zostane len kostra. Pri premnožení a nedostatku potravy môžu znamenať vážne nebezpečenstvo aj pre človeka, najmä zraneného.

Najväčším druhom piráň je *Serrasalmus* (*Pygocentrus*) *piraya*. Dorastá na dĺžku vyše 50 cm. Žije výlučne v povodí rieky São Francisco v Brazílii. Najrozšírenejšou piraňou je *Serrasalmus* (*Tadyyella*) *nattereri*. Je bežná v povodí Orinoka, v mnohých riekach Guyany, v povodí Amazonu, v povodí riek Paraguaj a Paraná. Dorastá do 27 cm. Z rieky Paraguaj je známa piraňa *Serrasalmus* (*Tadyyella*) *ternetzi*, ktorá dorastá na dĺžku 25 cm. Štvrtý druh, *Serrasalmus* (*Tadyyella*) *niger*, ulovili na začiatku 20. stor. v Britskej Guyane. Jediný známy exemplár tohto druhu je uložený v Berlínskom múzeu.

Pirane sa dajú celkom ľahko uloviť a sú častou potravou Indiánov. Ich čeľuste s ostrými zubami sa oddávna používajú ako nožnice, zuby piráň sa používajú napríklad aj namiesto žiletiek na holenie.

Okrem spomínaných štyroch druhov piráň patrí do rodu *Serrasalmus* ešte ďalších asi 15 druhov mäsožravých aj rastlinožravých rýb, ktoré nikdy nenapádajú človeka a Indiáni ich nazývajú *piram-beba*.